

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Lahti, Vesa

Title: Sergio Ramírez: Miten kaunis on meri, Margarita

Year: 2020

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja, 2020

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Lahti, Vesa (2020). Sergio Ramírez: Miten kaunis on meri, Margarita. Maailmankirjat : käännöskirjallisuuden verkkolehti, 21.3.2020. <https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/sergio-ramirez-miten-kaunis-on-meri-margarita/>

Sergio Ramírez: Miten kaunis on meri, Margarita

[AM/31 ADMIN](#)

Elämän ja kuoleman korurasioista – VESA LAHTI (21.3.2020)

”Jos tekin, lukijani, haluatte tietää mitä kenraalille kuiskattiin, tulkaa mukaani ja heristäkää korvianne – samoin te, krouvari Prío, tähystyspaikallanne. Ja havahtukaa tekin, kohtalottaret, sillä on tullut aika järjestää lankanne ja paneutua huolellisesti kehruutyöhönne.”

Kirjailija

Sergio Ramírez (s. 1942) on palkittu nicaragualainen kirjailija ja poliitikko, joka toimi muun muassa sandinistihallinnon varapresidenttinä vuosina 1985-1990. Hän vastaanotti merkittävän Miguel de Cervantes-palkinnon vuonna 2017. Häneltä on aikaisemmin ilmestynyt suomeksi yksi teos: [Anteeksianto ja unohdus](#) (Aviador 2019) ja nyt *Miten kaunis on meri, Margarita* (Aviador 2020). Molemmat teokset on ansiokkaasti suomentanut Jyrki Lappi-Seppälä.

Rakenne

Ramírez aloittaa teoksensa lainauksella Aristofaneen näytelmästä *Linnut*. Tämä antaa viitteitä siitä, mitä on luvassa. *Linnut* on komedia, mutta Ramírez rakentaa omasta tarinastaan lähinnä tragikomedian, joskin molemmissa kyse on demokratiasta ja vallankäytöstä. Kirjailija tuo esiin, kuinka Somozan perhedynastia on rakentanut Nicaraguahan vuosikymmeniä kestävästä diktatuurista, josta kansalaiset haluavat päästä eroon. Teoksen ensimmäisessä osassa tai jos puhumme näytelmästä, johon kirjan rakenne viittaa, niin ensimmäisessä näytöksessä liikutaan edestakaisin aikatasoissa vuosien 1906, 1916 ja 1956 välillä. Väliajalla, trooppisessa välinäytöksessä Ramírez kertoo Anastasio Somoza Garcían henkilöhistorian vuodesta 1896 vuoteen 1956. Toisessa osassa ajalliset siirtymät toistuvat, mutta pääpaino on salaliittolaisten toimissa.

Rubén Darío 1906 & 1916

”-Zelayan häntyrät ja hovimiehet kuiskuttavat presidentille, että minä olen juopporetku. Kuinka hävytöntä! En tosiaankaan ole samanlainen maissikäryleitä kauppaava kyläjuntti kuin ne! Pirulauta, minä olen Rubén Darío! Runoilija hakkaa nyrkkiä pöytään.”

Ramírez kirjoittaa teoksessaan kahdessa vaiheessa, kuinka Nicaraguan kansalliskirjailija Rubén Darío (1867 – 1916) palaa ensin juhlittuna sankarina ja diplomaattina Leóniin, ja myöhemmin hänen palatessaan uudelleen Euroopan ja Yhdysvaltojen matkoiltaan, pahasti alkoholisoituneena ja sairaana miehenä vuonna 1916. Lopun lähestyessä hän on sairauksistaan ja alkoholismistaan johtuen äkkipikainen ja kaikkea muuta kuin rakastettava runon lähettiläs. Parhaimmillaan hän esittäytyy kuin kuka tahansa popidoli ja kirjoittaa omistusrunoja naisten viuhkoihin. Ramírezin teoksessa myytti ja totuus käyvät ankaraan painiin.

Kertomuksen salaliittolaisista

”He olivat pysähtyneet vartiotuvan ovelle. Kuistin kattoon ruuvattu loisteputki levitti heidän ylleen kalseaa valoa. Hietasääsket hyörivät valolähteen ympärillä sakeana pilvenä.

– No niin, sääliksi käy Cordelio Selvaa, jos se joutuu kiikkiin, Rigoberto sanoi oltuaan hetken vaiti.

Kersantti Domitilo Paniaguua alkoi hymyilyttää.

– Olet ihan saman näköinen kuin se meksikaani Bienvenido Granda, hän sanoi.

– Meidät sekoitetaankin usein, Rigoberto sanoi. – No mitenäs nyt? Teille kirje ja minulle italiaano, eikö? hän sanoi kersantti Domitilo Paniaguulle.

– Ettet vain sinäkin ole niitä kieroönkasvaneita ja siksi haluat sen miehen? kersantti Domitilo Paniagua epäröi.

– Näytänkö minä sellaiselta? Rigoberto kysyi.”

Ramírez esittää tarinansa spiraalissa etenevässä tapahtumien ketjussa. Antiikin Kreikan kohtalottaret punovat lankojaan nyt Latinalaisessa Amerikassa, jossa maanosan kahdet kasvot – runous ja tyrannia – käyvät kaksintaistelua. Kaikkitietävä kertoja on läsnä kaikessa tapahtuvassa ja kääntyy sopivissa kohdin puhuttelemaan lukijaa kehoittaen tätä kiinnittämään huomionsa siihen ja siihen seikkaan.

”Antakaamme tri Baltasar Cisnen jatkaa matkaansa kenenkään häiritsemättä, sillä tarvitsen vielä häntä. Ja auttakoot ilmaa piiskaavat tuulettimen korpimustat siivet minua repimään sivuja kalenterista. Koko tämän päivän ovat tuulettimet tehneet uutterasti työtään, kuten myös ahkerat kehrääjättäret. Tulkaa, vielä on paljon nähtävää. Palatkaamme alkajaisiksi joulukuun 6. päivän iltaan vuonna 1912”

Toiseen tarkkailijan rooliin Ramírez istuttaa krouvari Príon. Lähes kaikki luvut alkavat krouvarin tarkkailupisteestä, josta hän tarkentaa katseensa ja kuulonsa rakennuksiin ja ihmisten käymiin keskusteluihin. Kirjailija vie meidät veriselle, värikkäälle ja koomisellekin näyttämölle, joka vilisee salaliittolaisia, murhamiehiä, sotilaita, runoilijoita, prostituoituja, mielenvikaisia, huorintekijöitä, varkaita, näyttelijöitä ja lehti- sekä kirkonmiehiä. Oleellisia asioita lähestytään tarinoiden kautta. Eräskin tarina kerrotaan ensin hyvin muistaen, ja kohta toinen muistaa sen paremmin, tarkemmin ja eri lailla. Miljöö jää usein sivuseikaksi. Tila täytetään puheella, josta hyvänä esimerkkinä käy La Salvadorita- laivalla yön pimeydessä käydyt keskustelut. Lukija seuraa henkeään pidätellen kertomuksen etenemistä, vaikka pääpiirteissään faktat on esitetty intermezzossa. Koska kaikki kuvataan toiminnan kautta, niin lukija ei pääse kiinni henkilöiden sisäisiin ajatuksiin ja motiivit ovat löydettävissä dialogeista ja henkilösuhteista.

Käännöksestä

Jyrki Lappi-Seppälä tekee jälleen laadukasta työtä suomennoksen myötä. Miguel de Cervantesin Don Quijoten WSOY, 2013 (ja monen muun espanjankielisen kirjan) kääntäjä on nyt suomentanut kaksi Ramírezin teosta. Ilahduttavaa oli löytää luettelo kirjan henkilöistä teoksen alkulehdiltä. Tämä lista ”keskeisistä romaanihenkilöistä” puuttuu Ramírezin alkukielisestä teoksesta. Näin suomentaja on tehnyt lukijalle suurenmoisen palveluksen, koska henkilögalleria lukuisine perus- ja valenimineen tuotti ainakin allekirjoittaneelle vaikeuksia pysyä vauhdissa mukana. Oli helpottavaa palata alkuun ja tarkistaa, että tähän se oli, ja sukua sille ja sille henkilölle. Hyvä kääntäjä ei käännä sanasta sanaan, vaan tulkitsee merkityksiä ja hahmottaa kokonaisuuden. Samalla suomalainen lukija voi nauttia oman kielensä sanojen rikkaudesta ja vivahteista, kuten seuraava esimerkki osoittaa.

” – Cuénteles, doctor, la noche aquella en que usted se presentó en el Baby Dolls y le pidió a La Caimana que le consiguiera la mejor de las muñecas – le dijo al doctor Baltasar Cisne -. Cuénteles porque ninguna quería con usted, y cuénteles lo que al fin le dijo aquella morenota rolliza, la Flor de un día: ”Ay, no, yo con usted no, doctor! No voy a saber si me está cogiendo, o lo estoy pariendo”.

” – Kertokaapas nyt tohtori siitä illasta, jolloin te menitte Baby Dollsiin ja pyysitte Kaimaanilta päästä muhinoimaan talon hehkeimmän misun kanssa. Miksiköhän kukaan ei suostunut? Kunnes yksi pullukka, Päivänkukka nimeltään, sanoi: ”Voi luoja, ei nyt sentään tohtorin kanssa! Enhän edes tietäisi, ollaanko siinä naimassa vai olenko tohtoria mahastani maailmaan työntämässä!”

Tässä katkelmassa huomio kiinnittyy suomentajan valitsemaan värikkääseen, rönsyilevään ja yhteyteen mainiosti kytkeytyvään kielenkäyttöön: ”muhinoimaan, misun, pullukka”.

”Y la otra niña, la de dientecitos afilados, miraba con desdén a la sabihonda tocada de sombrero, y tampoco le interesó cuando se puso a leerle al pirotécnico lo que el príncipe le había dejado escrito en su abanico, ni que saliera a la puerta su hermana, y reclamara que a ella le había escrito unos versos mucho más largos que se sabía memoria: Margarita, está linda la mar, y el viento lleva una esencia sutil de azahar...”

”Ilotulittajan tyttö, se jolla oli terävät kolmiomaiset hampaat, katseli halveksien hattu päässä keikistelevää nirppanokkaa, eikä häntä kiinnostanut kuunnella, kun hieno tyttö alkoi lukea ilotulittajalle, mitä ruhtinas oli kirjoittanut hänen viuhkaansa; ei hän piitannut siitäkään, että ovelle tuli äskeisen tytön sisko, joka vakuutti että hänen viuhkaansa ruhtinas oli kirjoittanut vieläkin pidemmän värssyn, jonka tyttö osasi ulkoa:

Miten kaunis on meri, Margarita,
kun tuulenvire appelsiininkukan
vienon tuoksun muassansa kantaa”

Tästä toisesta esimerkistä löytyy useita suomen kielen sanoja ja mainittua henkilöä osaavasti kuvaavia sanontoja. Kääntäjä käyttää Rubén Daríosta sanaa ruhtinas prinssin sijaan ja hyvä näin. Mielessäni assosioin tämän suomalaiseseen lyriikkaan, koska eräästä kansallisrunoilijastamme on käytetty vastaavaa nimikettä. Minua viehättävät myös osuvat valinnat: ”värssy” ja ”muassansa”. Kaiken kaikkiaan henkilönimien suomennokset ovat mainioita. Alkuperäisteoksen Capitán Prío on kääntynyt krouvari Príoksi, joka on hyvä valinta, koska teos vilisee eriarvoisia militantteja ja upseereita, joista näin erottuu armoitettu krouvinpitäjä.

Lopuksi

Ja mitä se korurasia sisälsikään? Suosittelen vahvasti yöpöytälukemistoksi.

Sergio Ramírez: *Miten kaunis on meri, Margarita*. Suom. Jyrki Lappi-Seppälä, Aviador Kustannus Oy 2020, 405 s.

Ramírez, S. *Margarita, está linda la mar*. 1998. Grupo Santillana de Ediciones S.A. Torrelaguna, 60. 28043 Madrid.

Vesa Lahti on runoilija, kirjoittamisen ja kääntämisen tutkija Jyväskylän yliopistosta